

ІНТЕГРАЦІЯ СЕРБІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ БАЛКАНСЬКОГО РЕГІОНУ

Анотація. У статті досліджується актуальна проблема вступу Сербії до ЄС, головні чинники, що впливають на процес інтеграції однієї з провідних країн Балкан до європейської спільноти, відношення громадян Сербії щодо членства в ЄС. Автор підкреслює, що для Сербії одним із ключових невирішених і атрибутивних питань є проблема краю Косово і Метохія, вирішення якої є головним визначальним фактором вступу. Незважаючи на те, що більшість держав-членів ЄС визнали Косово як незалежну країну відповідно до норм міжнародного права, Сербія й надалі проголошує Косово частиною своєї території.

Ключові слова. Європейський Союз, Сербія, Угода про стабілізацію і асоціацію, Косово і Метохія, інтеграційні процеси.

Аннотація. В статье исследуется актуальная проблема вступления Сербии в ЕС, главные факторы, влияющие на процесс интеграции одной из ведущих стран Балкан в европейское сообщество, отношение граждан Сербии о членстве в ЕС. Автор подчеркивает, что для Сербии одним из ключевых нерешенных и атрибутивных вопросов является проблема края Косово и Метохия, решение которой является главным определяющим фактором вступления. Несмотря на то, что большинство государств-членов ЕС признали Косово как независимую страну в соответствии с нормами международного права, Сербия и в дальнейшем провозглашает Косово частью своей территории.

Ключевые слова. Европейский Союз, Сербия, Соглашение о стабилизации и ассоциации, Косово и Метохия, интеграционные процессы.

Abstract. The article deals with the actual problem of Serbia's accession to the EU and the main factors that influence on the integration process of Serbia to the European community as well as voting of Serbian citizens to be a part of the EU. The author emphasizes that for Serbia, one of the key unresolved and attributive issues is the problem of Kosovo and Metohija, the solution of this problem determines process of accession. Despite the fact that most EU member states have recognized Kosovo as an independent country according to international law, Serbia continues to proclaim Kosovo a part of own territory.

Keywords. European Union, Serbia, Stabilization and Association Agreement, Kosovo and Metohija, integration processes.

Європейський Союз, який спочатку був задуманий як об'єднання, що сприяє економічному співробітництву та прагне подолати важке минуле повоєнної Європи, станом на 2018 рік зумів забезпечити державам-членам мирне життя, економічне співробітництво, єдність політичної думки та більшу згуртованість, хоча фактори ризику в регіоні все ж таки існують. Для більшості країн пострадянського простору ЄС – це авангард регіональної підсистеми міжнародних відносин, адже з моменту утворення ЄСВС (1951 р.) було запроваджено безліч ідей кооперації та інтеграції, до яких тяжіє не тільки Сербія, але й переважна кількість країн Балканського півострова.

Актуальність цієї теми визначена тим, що особливості сучасних інтеграційних процесів у міжнародних відносинах безпосередньо обумовлюють не тільки внутрішню і зовнішню політику різних держав, але й координують вектор їх розвитку у наднаціональних організаціях.

Аналізом інтеграційних процесів Сербії до ЄС займалися переважно науковці Балканського регіону такі як М. Црнобрня С.

Грубьєшевич, В. Меджак, М. Ковачевич, М. Дамьянович. Серед українських дослідників слід виокремити О. Чумаченко з працею «Проблеми вступу Сербії до Європейського Союзу: Політичний аспект» [5] та А. Гальчинського «Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи» [1].

Метою статті є надання оцінки головним факторам інтеграційних рухів Сербії, визначення політичних орієнтирів країни між двома стратегічно важливими партнерами (країнами-членами ЄС та Російською Федерацією), окреслення позиції Сербії щодо автономного краю Косово і Метохія.

Сучасні інтеграційні процеси Сербії все більше привертають увагу міжнародної спільноти. Інтеграцію Сербії до Європейського Союзу розуміють як необхідну складову для покращення рівня життя, процесів виробництва, інфраструктури в умовах повного реформування устрою держави. Тим не менш зовнішньополітичні пріоритети Сербії, закладені в інтеграційних процесах, у яких бере участь країна, крім численних переваг, несуть і численні виклики.

29 квітня 2008 року Республіка Сербія підписала Угоду про стабілізацію та асоціацію (SAA) з Європейським Союзом, яка набула чинності 1 вересня 2008 року. Цією угодою було закладено початок стадії відносин між Сербією та ЄС, підтверджено загальну перспективу членства Сербії в Європейському Союзі. Головна заява Сербії на членство в ЄС пролунала 22 грудня 2009 року, а статус кандидата до членів ЄС був наданий Європейською Радою лише 1 березня 2012 року [7].

Слід звернути увагу на те, що вже з 2008 року Європейський Союз зіткнувся з численними викликами. Фінансова, економічна та міграційна кризи, проблеми Греції, Брекзїт, відсутність безпеки в рамках Союзу вплинули на виникнення розбіжностей всередині ЄС. Наявні кризові обставини сприяли поширенню популістських, переважно антиєвропейських рухів і партій по всій Європі. Голова Європейської комісії Ж. К. Юнкер мав розпочати всебічну дискусію про майбутнє Європейського Союзу, зокрема про те, як зробити Союз

більш ефективним, а процес прийняття рішень більш зрозумілим для громадян.

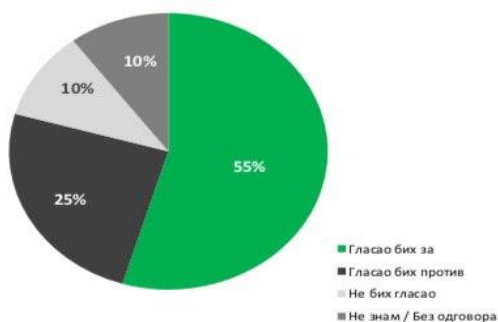
Необхідність реформування процесу прийняття рішень обумовлена суспільними вимогами до більш прозорого та ефективного управління, відновлення авторитету і демократичної легітимності Європейського Союзу. У ході реформування необхідно покращити процес прийняття рішень у сферах, що становлять спільний інтерес, таких як нелегальна міграція, функціонування ринку, спільна зовнішня політика і політика безпеки.

У березні 2017 року після референдуму щодо виходу Великобританії з Європейського Союзу (2016) Європейська Комісія презентувала Білу книгу про майбутнє Європи та шляхи її подальшого розвитку. У ній викладені можливі сценарії кооперації ЄС та його членів після врегулювання питання щодо Брекзиту у 2019 році. Уже в травні 2018 року Центр європейської політики організував зустріч у Белграді, де були представлені результати цього широкого консультативного процесу [9]. Слід підкреслити, що Белград є єдиним містом за межами Європейського Союзу у якому проводилися подібні дебати про майбутнє Союзу. Одним з висновків цієї зустрічі була промова колишнього голови сербської місії в Європейському Союзі Д. Лопандича, у якій він зазначив: «Необхідно відновити довіру до ЄС серед громадян нашої країни, а також довіру до Європи, довіру до її інститутів і здатності вирішувати проблеми» [6].

Тож, поки Велика Британія прагне виходу з ЄС, громадяни Сербії готуються до інтеграції в європейську спільноту. За даними останнього опитування, яке було проведено Міністерством європейської інтеграції (м. Белград) у грудні 2018 року, 55% громадян Сербії бажають, щоб Сербія стала частиною ЄС [8].

Уколико би сутра био расписан референдум са питањем: „Да ли подржавате учлањење наше земље у Европску унију“, како бисте ви гласали?
Тотал узорак.

На даний момент можна стверджувати, що Уряд Республіки Србија визначив членство в ЄС як перший стратегічний пріоритет зовнішньої політики до 2025 року. Створення умов для вступу до Європейського Союзу наразі розглядається як виняткова можливість для здійснення необхідних реформ у різних сферах суспільства: від судової, фінансової, політичної системи до освіти, у якій переважним чином не було виявлено проблем Європейською Комісією [8]. Більшість політичних діячів Західних Балкан вбачають процес сербської інтеграції до європейської спільноти необхідним, адже це нормалізує загальний рівень життя населення та заохотить провідні країни-донори ЄС до більш щільних інвестицій у розвиток економіки Србії.

Надзвичайно важливо, щоб Србија не втратила власних позицій у зовнішній політиці, а, навпаки, постала медіацією і досягла альтернативного вирішення спорів між головними стратегічними партнерами – ЄС та РФ. Опозиційні політичні сили Србії наголошують на тому, що співпраця і членство в ЄС спровокує виникнення нових проблем з одним із провідних партнерів – Росією. На їхню думку, вступ країн до складу ЄС – дуже приваблива перспектива, але не для Србії. Головним аргументом опозиції є приклад Великої Британії та Греції, які не задовольнили власні державні потреби за допомогою членства у Союзі. Натомість опозиційні політичні блоки провокують Србию до активного діалогу і створення зони вільної торгівлі в рамках ЄЕС

(Євразійський економічний союз), що є прототипом потужного наднаціонального об'єднання. Зовнішня політика провідної Балканської держави наразі є багатовекторною, тому цілком можливо, що зміни, які спрямовані на розширення багатьох функціонуючих сфер Сербії сприятимуть підвищенню регіональній ефективності країни [2, с. 8]. У зв'язку з цим Сербії доведеться докласти додаткових зусиль, щоб підготуватися до зобов'язань, що випливають з довгоочікуваного членства, і бути готовими продемонструвати можливості для рівної участі в політичному житті Європейського Союзу. Це ще одна причина, чому процес внутрішньої трансформації економічної, правової та соціальної сфер повинен прискоритися.

Натомість, необхідно зазначити дві ключові позиції, до яких Сербія не має намірів звертатися. Це питання щодо історичної складової держави Косово і Метохія та членство країни в НАТО. Сучасна конфліктна ситуація між Косово та Республікою Сербія дуже непокоїть міжнародне співтовариство. Сербія, за Конституцією якої Косово і Метохія є автономним краєм у її складі, не визнає одностороннього проголошення державної незалежності Республіки Косово під керівництвом тимчасового самоврядування албанського населення. За своєю суттю тлумачення принципів міжнародного права щодо Косово є проявом «подвійних» стандартів. Спосіб вирішення косовської проблеми матиме безпосередній вплив на внутрішні процеси та зовнішню політику (в частині формування ставлення до схожих ситуацій в зонах розповсюдження національних інтересів) багатьох держав – Російської Федерації, США, Китаю, Іспанії, Туреччини, Македонії, безумовно, Сербії, та інших [4, с. 187].

Слід підкреслити, що загострення конфліктної ситуації у Косово і Метохії впливає на міжнародні політичні процеси. Для Сербії наслідком може бути перенесення на невизначений термін вступу до ЄС, для Косова – відкладення візової лібералізації, тобто надання безвізового режиму від Європейського Союзу.

Міжурядові переговори про вступ Сербії до ЄС однозначно вказують на те, що існує певний тиск з боку міжнародної спільноти

щодо питання інтеграції Сербії не тільки до ЄС, але й до воєнно-політичного альянсу – НАТО. Цей факт слід сприймати як реальність, яка не зміниться під час переговорів ЄС з Сербією [3, с. 54]. Неможливо не звернутися до ретроперспективного аналізу подій 1999 року, коли міжнародне співтовариство втрутилося у збройний конфлікт між Сербією та Косово, у разі чого було знищено сотні тисяч мешканців на обох територіях. З березня по червень 1999 року НАТО провело проти Югославії військову операцію «Союзна сила», яка стала завершальним етапом Косовської війни і завдала суттєвої економічної та соціальної шкоди Сербії. Безумовно, бомбардування мирного населення Сербії посилює негативне ставлення країни до участі у військово-політичному блоці і союзі держав, що підтримували «мирну» акцію щодо Косово.

Таким чином, подальша перспектива Сербії на здобуття членства в ЄС не в останню чергу залежить від політичних настроїв у Сербії та провідних країнах регіону. На користь переваг членства з ЄС можна зазначити, що Європа поступово зміцнює самодостатність відносно США, підкреслює власні інтереси і цінності. Приєднавшись до ЄС, Сербія може отримати значні додаткові ресурси для подолання поточних, як внутрішніх, так і зовнішніх, проблем.

Література:

1. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти / А. Гальчинський. Київ : Либідь, 2006. – 312 с.
2. Ковачевић. А. Економски односи Србије са ЕУ / А. Ковачевић. – Београд : Универзитет у Београду. Економски факултет, 2012. – 8 с.
3. Савчук К. Еволюція інституту міжнародно-правового визнання держав в сучасних умовах / К. Савчук // Юридичний журнал. – 2009. – №1. – С. 50–58.
4. Цховребов К. И. Проблемы статуса непризнанных и частично признанных государств в современном мире / К. И.

Цховребов // Вестник Северо–Осетинского государственного университета им. К. Л. Хетагурова. – Владикавказ, 2013. – №4. – С.186–189.

5. Чумаченко О. А. Політика розширення Європейського Союзу в Західних Балканах: Основні ризики та шляхи їх подолання [Електронний ресурс] / О. А. Чумаченко. – Режим доступу : <http://vmv.kytmu.edu.ua/v/p01/10%20chumachenko.pdf>.

6. Centar za evropske politike. Ko nas koči u procesu integracije u EU i kakve veze s time zaista ima odlučivanje unutar EU? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cep.org.rs/novi-pakt-za-evropu-kako-da-ugrabimo-priliku/>.

7. Ministarstvo za evropske integracije Republika Srbija. Istorijat odnosa Srbije i EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mei.gov.rs/srl/srbija-i-eu/istorijat-odnosa-srbije-i-eu/>.

8. Ministarstva za evropske integracije Republika Srbija. Istraživanje "Evropska orijentacija građana Srbije" [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.mei.gov.rs/srl/informacije/javno-mnjenje/>.

9. Srbija i Evropska unija: Deset godina od početka pregovora [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-47736113>.

Автор статті

Карталія Д. М.

Науковий керівник
к.філос.н.,доц.

Потоцька Ю. І.

Завідуючий кафедри
д.філософ.н.,проф.

Кузь О. М.